

EUROPEAN HUMANITIES STUDIES

EUROPEJSKIE STUDIA HUMANISTYCZNE

I 2016

SCIENTIFIC COMMITTEE/ KOMITET NAUKOWY

Ivan Bekh – Institute of Problems of Education NAPS of Ukraine (Ukraine)
Zlata Boyko – Peoples' Friendship University of Russia (PFUR, Russia)
Magdalena Fitemicka-Gorzko – Pomorska Akademia w Słupsku (Poland)
Victor Kotsur – Perejaslav-Khmelnytsky State Pedagogical University by Grygoriy Skovoroda" (Ukraine)
Oleksandr Ljashenko – National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine (Ukraine)
Irina Manokha – East European Institute of Psychology (France - Ukraine)
Tatiana Martsynkovskaja – Psychological Institute (Russia)
Olexandr Melnyk – Institute of Problems of Education NAPS of Ukraine (Ukraine)
Vladimir Menshikov - Daugavpils University (Latvia)
Andrzej Mirski – Andrzej Frycz Modrzewski Krakow University (Poland)
Katerina Ovcharek – Institute of Positive Psychology (Bulgaria)
Janna Petrochko – Institute of Problems of Education NAPS of Ukraine (Ukraine)
Vitaly Rubtsov – Moscow Psychological and Pedagogical University (Russia)
Valentyn Rybalka – East European Institute of Psychology (France - Ukraine)
Sergiy Ryk – Perejaslav-Khmelnytsky State Pedagogical University by Grygoriy Skovoroda" (Ukraine)
Oleksandra Savchenko – National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine (Ukraine)
Irina Simaeva - Baltic Federal University by I. Kant (Russia)
Gabriele Simonchini – John Cabot University (USA), Richmond The American International University in London (United Kingdom), GENF International consulting (Italy)
Irina Surina – Pomorska Akademia w Słupsku (Poland)
Hideko Takeyasu - Kyoto Women's University (Japan)
Jaroslava Vasylkevych – Perejaslav-Khmelnytsky State Pedagogical University by Grygoriy Skovoroda" (Ukraine)
Alexandr Vinogradov – National University of "Kyiv-Mohyla Academy" (Ukraine)
Herbert Gottfried Zoglowek – Pomeranian University, Słupsk (Poland); University of Tromsø-Norwegian Arctic University, Alta (Norway)

EDITORIAL BOARD/ KOMITET REDAKCYJNY

Irina Manokha – Chief Editor, Doctor of Science, Professor
Andrzej Mirski – Editor of Series, Ph.D., Associate Professor
Irina Surina – Editor of Series, Doctor of Science, Professor
Olexandr Breusenko-Kuznetsov – Deputy Editor, Ph.D., Associate Professor
Alexandr Vinogradov – Science Editor, Ph.D., Associate Professor
Ganna Morozova – Administrative editor, Language Editor (ukr., rus.)
Wojciech Zhvolinsky – Language Editor (pol.)
Kateryna Popravka – Language Editor (engl.)
Ganna Myronenko – Language Editor (engl.)

Project of cover page and maket-book: Olexandr Omelyan

EDITOR/ WYDAWCA:

East European Institute of Psychology/ Wschodnioeuropejski Instytut Psychologii – str. Holosiivska 13, of. 528-530, 03039, Kyiv, Ukraine

The Faculty of Social Sciences (Pomeranian University in Słupsk) / Wydział Nauk Społecznych (Akademia Pomorska w Słupsku) – ul. Bohaterów Westerplatte 64, 76-200, Słupsk, Poland

Peer-reviewed journal/ Czasopismo recenzowane

The list of reviewers is published in the last issue of a given year.

Lista recenzentów jest drukowana w ostatnim numerze danego roku.

ISSN 2413-9025 European humanities studies

ISSN 2450-6486 European Humanities Studies: State and Society

ПСИХОЛОГІЧНІ, ПЕДАГОГІЧНІ
ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ УМОВИ
ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ
СТАНДАРТІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

PSYCHOLOGICAL, PEDAGOGICAL AND
ORGANIZATIONAL CONDITIONS FOR THE
INTRODUCTION OF EUROPEAN STANDARDS
OF HIGHER EDUCATION

Contents

PSYCHOLOGICAL, PEDAGOGICAL AND ORGANIZATIONAL CONDITIONS FOR THE INTRODUCTION OF EUROPEAN STANDARDS OF HIGHER EDUCATION 3

Yuliia ADONYEVA

The foreign experience of professional training of
future designers in the context of formation their
metacognitive skills 4

Olha BAKALO

Organisation of pedagogical support for the adaptation
of foreign students to education in technical universities 15

Iryna BILETSKA

Multicultural tolerance education of syudents in the
process of foreign languages study 28

Alina BORYSOVA, Anastasiya BOLSHAKOVA

The structure of the worldview of foreign students and
its psychological meaning 39

Van Kan

FORMATION of heuristic thinking of the future
teachers of music and its results..... 51

Kseniya YEGOROVA

Organizational and pedagogical conditions of
forming intending social workers' readiness to social
rehabilitation of primary school children suffering
from infantile cerebral palsy 62

Mykola PIVEN'	
Meta-activity vector of development of psycho- pedagogical competence of pilots-cadets	207
Larysa PODKORYTOVA	
Application of the author's methods called "Stairs" for development of reflection and self-knowledge for socioeconomic sphere specialists	218
Liudmyla PRESNIAKOVA	
Psychological features of border guard inspectors professional communication	229
Sabina RADZHABOVA	
Development empathy abilities as a significant component of psychological training of future social workers .	240
Larysa SAVCHENKO	
Stages of readiness of the future teachers for pedagogical diagnostics in high school	251
Alla SEMENOVA	
Improving the teaching techniques of the modern teacher in the context of the valuable dimension of experience teaching the subjects of action	262
Natalia STARINSKAIA	
Peculiarities of situational self-actualization of psychology students during educational and professional activity in higher education institution	276
Inna TOLKUNOVA, Irina SMOLAR	
A systematic approach to the formation of the concept of health psychology of the individual has been considered. ...	287
Olena CHERNYKH	
Contemporary approaches to the formation of child safe Internet behavior in the context of globalization	300
Uliana SHOSTAK	
Psychological and pedagogical conditions of quality improvement of learning foreign languages	312

Наталія СТАРИНСЬКА

Особливості ситуативної
самоактуалізації студентів-психологів
під час навчально-професійної
діяльності у ВНЗ

В умовах соціально-політичних перетворень, які відбуваються в нашій країні, вища освіта є найважливішою і необхідною умовою самоактуалізації людини, досягненню успіху в житті. Відповідно з цим одне із найважливіших завдань сучасної вищої школи полягає у забезпеченні освітніх умов для розвитку у студентів життєвої потреби до самостійної творчої праці, постійного вдосконалення своїх здібностей і отримання необхідних навичок й умінь для реалізації свого потенціалу.

Навчально-професійна діяльність, перш за все навчальні заняття, повинні надавати студентам можливості для самоактуалізації, щоб студенти у кожен момент були суб'єктивно включеними, особисто зануреними у контекст навчальних завдань. Існує думка, що саме конкретні освітні ситуації в навчально-професійній діяльності майбутніх психологів визначають «мотиваційну спрямованість на са-

моактуалізацію», яка є латентним станом готовності до задоволення цієї потреби (І.О. Гільова, В.О. Карнаухов та ін.) в обраній професії.

Теоретичні передумови дослідження проблеми самоактуалізації містяться в роботах А. Адлера, Д.Ж. Келлі, Г. Маррі, Г. Мерфі, Г. Олпорта, Е. Фромма, К.Г. Юнга; положеннях системно-діяльнісного історико-еволюційного підходу до проблеми особистості та її зростання (Б.Г. Ананьєв, О.Г. Асмолов, Л.С. Виготський, О.М. Леонтьєв, В.М. Мясіщев, А.В. Петровський, С.Л. Рубінштейн).

Як наукову категорію самоактуалізацію в зарубіжній психології вивчають з огляду на екзистенційні (Ф. Франкл), гуманістичні (А. Маслоу), феноменологічні (К. Роджерс) концепції особистості, що є зокрема основою гуманістичної психології, яку краще розглядати як послідовний ланцюжок теоретичних підходів до особистості. У вітчизняній та українській психології розуміння самоактуалізації пов'язане з ідеями особистісного саморозвитку й динамічної концепції особистості (К.О. Абульханова-Славська, Л.І. Анциферова, І.Д. Бех, Л.І. Божович, Б.С. Братусь, І.С. Булах, Є.І. Головаха, О.О. Кроник, Д.О. Леонтьєв, С.Д. Максименко, І.П. Маноха, В.І. Муляр, В.А. Роменць, Л.В. Сохань, В.О. Татенко, Т.М. Титаренко та ін.). У центрі цієї концепції перебуває людина цілісна, діяльна, яка постійно розвивається.

Метою даного дослідження є вивчення психологічних особливостей самоактуалізації студентів-психологів та виявлення рівня ситуативної самоактуалізації в різних видах навчально-професійної діяльності у ВНЗ. Відповідно до поставленої мети ми визначили завдання дослідження: дослідити психологічні особливості самоактуалізації студентів-психологів у процесі навчально-професійної діяльності; виявити рівень потреби в досягненні успіху; визначити освітні ситуації, які обмежують можливості особистісного розвитку і, які ініціюють процес особистісного зростання студентів-психологів.

Психологічний аналіз проблема самоактуалізації отримала в гуманістично орієнтованих психологічних теоріях у межах концепції особистісного способу існування людини, що обумовлює її буття як системи, яка прагне до збереження напруги у взаємодії з навколишнім середовищем, проактивної, а не реактивної, здатної до зміни, розвитку. Розвиток особистості як відкритої системи з позицій даної концепції – це упорядкування системи «зсередини», через зростання внутрішньої складності та диференційованості структур [4].

Значний вплив на розвиток гуманістичного підходу до особисто-

сті мали теорії самоактуалізації (А. Маслоу), гуманістичного психоаналізу (А. Адлер, К.Г. Юнг, Е. Еріксон, Е. Фромм), зрілої особистості (Г. Олпорт), самореалізації особистості (К. Роджерс), екзистенціальної автентичності (Р. Мей), сенсу життя (В. Франкл), психосинтезу (Р. Ассаджолі) та ін.

У концепції А. Адлера поняття «самоактуалізація» є тотожним поняттю «прагнення до переваги» або досконалості. Конструктивне прагнення до досконалості разом з громадським почуттям і кооперацією є основними рисами здорового індивідуума. Психологічне зростання – це рух від центрованості на собі й цілей особистої переваги до завдань конструктивного оволодіння середовищем та соціально корисного розвитку.

Відповідно до поглядів К.Г. Юнга, людина має тенденцію до розвитку в напрямку стабільної єдності, результатом якого є «набуття самості», або «Я». Розвиток в напрямку досягнення психічної цілісності кожної людини охоплює процес, який отримав назву індивідуації. Індивідуація припускає свідому реалізацію людиною своєї унікальної психічної реальності, повний розвиток і вираження всіх елементів особистості. Результатом здійснення індивідуації є самореалізація, як кінцева стадія розвитку особистості. Самореалізація доступна тільки здібним і високоосвіченим особистостям, що мають ще й достатнє для цього дозвілля.

Розуміння самоактуалізації Г. Олпорта репрезентовано в положенні про позитивну природу самості, концепції власної функціональної автономії. Самість, або у визначенні Г. Олпорта, пропріум, – це та частина суб'єктивного досвіду, яка характеризується словом «мое»; є позитивною, творчою, прагнучою до зростання й постійного розвитку, властивістю людської натури. Різні аспекти пропріуму послідовно формуються в онтогенезі й забезпечують формування цілісного «Я», об'єкта суб'єктивного пізнання і відчуття. Достатній рівень сформованості аспектів самості є необхідною умовою становлення зрілої особистості.

Ідею зростання та розвитку у Е. Фромма виражено через поняття «плідна орієнтація» в житті людини, Істинна самість (true self), яка розуміється як установка на реалізацію людиною властивих їй можливостей, гідне використання своїх сил. Виділені Е. Фроммом п'ять основних екзистенціальних потреб людини (потреба у встановленні зв'язків, потреба в подоланні, потреба в корінні, потреба тотожності з самим собою, потреба в системі поглядів і відданості) збагатили на-

укові уявлення про механізми самоактуалізації.

В. Франкл розглядає людину як суб'єкта самотрансценденції, що прагне до ноодинаміки (духовної динаміки). Ноодинаміка, за В. Франклом, здійснюється в межах полярної напруги, де перший полюс представлений об'єктом (сенси), а другий полюс — суб'єктом (людина, яка повинна цей сенс знайти). Актуалізація в цьому аспекті видається як осягнення «творчих» цінностей, «цінностей переживання» і «цінностей відносин». Водночас, процес «осягнення сенсу» характеризує вищу стадію розвитку, ніж «привласнення» уже відомого, «представленого» людині сенсу. «Здійснюючи сенс, людина реалізує сама себе». На думку Р. Ассаджолі, самоактуалізація може досягатися не тільки на духовному рівні; індивід може відчувати справді духовні переживання, не будучи гармонійною особистістю. Отже, духовний розвиток особистості не виключає інших проявів самовдосконалення, а лише доповнює самоактуалізацію іншим змістом.

А. Маслоу робить самоактуалізацію наріжним каменем цілої філософсько-світоглядної системи. Прагнення до самоактуалізації визначається як «безперервна актуалізація потенцій, здібностей і талантів, як здійснення місії, як повне знання й прийняття власної потаємної суті, як невпинне прагнення до єдності, інтеграції та синергії особистості». Рівновага, адаптація, вкоріненість в середовищі зменшують або знищують прагнення до самоактуалізації. Прагнення до самоактуалізації у А. Маслоу виявляється вершиною піраміди ієрархії потреб. Відповідно до того як людина підіймається по ієрархії потреб, вона стає все більш вільною у виборі напрямку особистісного зростання. Дотримуючись обраного напрямку, людина обов'язково розвивається як індивід, як особистість, як суб'єкт діяльності [5; 6].

К. Роджерс поглиблює це положення, вказуючи, що самоактуалізація сприяє розвитку індивіда в напрямку все більшої складності, самодостатності, зрілості та компетентності. Передбачається, що в кожній людині є прагнення ставати компетентним настільки, наскільки це можливо для неї біологічно. Самоактуалізація — це гонимий мотив людини, фундаментальний аспект людської природи, що спонукає людину рухатися до більшої конгруентності і до більш реалістичного функціонування і є основним джерелом життя. Крім цього, самоактуалізація — це прагнення стати собою, справжнім, автентичним і цілісним.

Звернення до феномену самоактуалізації у вітчизняній психології було пов'язано зі створенням і застосуванням діяльнісного підхо-

ду до трактування внутрішнього світу людини (П.Л. Гальперін, О.М. Леонтьєв, С.Л. Рубінштейн, К.О. Абульханова-Славська, Б.Г. Ананьєв, О.О. Бодальов, А.В. Брушлинський, В.М. М'ясищев та ін.). Основні принципи теорії діяльності (предметність, системність, розвиток, активність, неадаптивна природа людської діяльності тощо) дозволили по-новому розглянути концепції зарубіжної гуманістичної психології про самореалізацію й самоактуалізацію та розкрити природу механізмів її розвитку.

Теоретико-методологічні основи вивчення самоактуалізації зумовили осмислення сутності феномену «самоактуалізація» через категорії «діяльність», «спрямованість», «система відносин», «індивідуальність», «суб'єкт», «життєвий шлях»; використання для його трактування понять «актуальна потреба», «актуальна здатність», «актуальні та потенційні характеристики людини».

С.Л. Рубінштейн розглядає категорію «суб'єкт» як основний інструмент, який дозволяє окреслити механізми втілення в реальність потенційних можливостей людини. На думку С.Л. Рубінштейна, основними ознаками суб'єкта є здатність до саморозвитку, самовизначення, самовдосконалення. Він підкреслює, що людину як особистість характеризують не тільки актуальні її характеристики, а й ті, потенційні універсальності, які вона активно прагне реалізувати. Поняття «самоактуалізація» визначається ним через категорію «спрямованість» як інтегральну характеристику особистості, у якій поєднані динамічний, змістовий, відображальний і стосунковий (емоційний) аспекти.

Б.Г. Ананьєв феномен самоактуалізації розглядає через категорію індивідуальності. Індивідуальність як найвищий рівень розвитку психіки складається на підставі взаємозв'язку особливостей людини як особистості та як суб'єкта діяльності, які обумовлені її природними властивостями. Становлення особистості відбувається поряд зі становленням цілісності в процесі її розвитку й діяльності. Вищезначені положення Б.Г. Ананьєва розкривають теорію саморозвитку особистості під час діяльності.

Поняття «потенції» використовується Б.Ф. Ломовим у зв'язку з постановкою питання про можливості людської психіки, про ще невикористані резерви, здатних актуалізуватися під впливом певних умов. Потенційну базисну освіту, поряд з процесуальною, у складі психічного виділяє В.М. М'ясищев. На його думку, дане утворення здатне забезпечити людині зріст і розвиток завдяки системі його від-

ношень з різними сторонами об'єктивної дійсності та власною індивідуальністю.

Як продукт соціального відношення індивіда до суспільства, як відповідь індивіда на вимоги і запити суспільства визначає самоактуалізацію Л.І. Анциферова. Водночас, підкреслює проблематичність наявності у людини завжди сприятливого, гармонійного і компетентного соціуму, що забезпечує і стимулює її розвиток. В якості умови для зростання й розвитку особистості розглядається вища й безмежна потреба в творенні.

Суб'єктність людини, можливість її саморуху та самобудови перебуває в центрі психолого-педагогічних досліджень Г.О. Балла, І.Д. Бека, М.Й. Боришевського, П.В. Лушина, С.Д. Максименко, В.О. Молько, В.О. Татенко, Т.М. Титаренко.

С.Д. Максименко розглядає самореалізацію як природну й тотально-загальну властивість (якість) кожної особистості. Потреба в самореалізації визначається як джерело активності особистості, яка, зокрема, визначає ті види діяльності, в яких ця потреба буде задовольнятися в конкретних умовах життєвого шляху [2]. Основний зміст принципу саморозвитку особистості, на думку В.О. Татенко, полягає в тому, що внутрішнє (суб'єкт) діє через зовнішнє і, тим самим, змінює себе і зовнішнє [3]. У межах зазначеного принципу автором розкриваються технології актуалізації суб'єктивного потенціалу особистості [3].

Провідною для студентського віку є навчально-професійна діяльність, яку розглядають як один з найбільш продуктивних видів діяльності, що обумовлює істотні особистісні новоутворення в студентському віці, у якій зароджуються елементи майбутньої професійної діяльності. Вона поєднує в собі різні види діяльності студента (однак не зводиться лише до них): учбову, пізнавальну, професійно-трудова, фізкультурно-оздоровчу, художню, науково-дослідну, громадсько-політичну, комунікативну, побутову тощо.

Самоактуалізація особистості в навчально-професійній діяльності – це динамічний процес актуалізації та розвитку потенційних можливостей, що виражається в особистісно-професійному самовизначенні і супроводжується формуванням професійної ідентичності, готовності до продуктивних особистісних і професійних самоперетворень, побудови успішної професійної кар'єри.

Вибір конкретних психодіагностичних методик визначався необхідністю дослідження самоактуалізації студентів-психологів й мож-

ливості її досягнення в навчально-професійній діяльності. Відповідно, були підібрані наступні методики: «Потреба в досягненнях» Ю.М. Орлова, В.І. Шкуркіна, Л.П. Орлової; «Самоактуалізаційний тест» Ю.О. Альошиної, Л.Я. Гозмана, М.В. Загіки, М.В. Кроза; «Діагностика ситуативної самоактуалізації особистості» Т.Д. Дубовицької.

Дослідження здійснювалися на базі Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка впродовж 2015-2016 років. Вибірку склали студенти I і III курсу, які навчаються за спеціальністю «Практична психологія» у віці від 17 до 25 років (загальна кількість – 100 осіб).

За допомогою t-критерію Стьюдента виявлено значущі відмінності між I і III курсом за показником «потреба в досягненнях» ($t = -2,78$ при $p < 0,01$). Потреба в досягненнях найбільш виражена у студентів III курсу, і за результатами дослідження знаходиться в межах норми (13,63 бала). Потреба в досягненнях розглядається в якості необхідної умови для розкриття потенціалу здібностей і талантів особистості. Отже, студентам, як суб'єктам навчальної діяльності, необхідно створювати ситуацію успіху, яка дуже залежить від позитивної оцінки їх навчальної діяльності. Смысл оцінювання для студентів полягає в бажанні досягати успіху у навчанні, і вочевидь, отримати впевненість у собі, у своїх здібностях.

З метою виявлення рівня ситуативної самоактуалізації студентів в різних видах навчально-професійної діяльності ми використали методику ситуативної самоактуалізації особистості Т.В. Дубовицької [1]. Дану методику ми дещо модифікували для того, щоб виявити у якій мірі освітні ситуації, тобто різні види навчально-професійної діяльності, сприяють самореалізації особистості студента, актуалізують його потенціал, створюють умови для осмисленого, суб'єктно включеного навчання. Студенти повинні були оцінити себе (від 1 до 5 балів) за запропонованими параметрами [1], відповідаючи на питання: Який «Я»: взагалі (частіше всього)?; в процесі навчальної діяльності?; в процесі науково-дослідної діяльності?; в процесі громадської діяльності?; в процесі культурно-масової діяльності?; в спортивній діяльності?

Ми провели порівняльний аналіз отриманих результатів між студентами I та III курсів навчання, оскільки саме цей період пов'язаний з оволодінням академічними знаннями, формуванням навчальної діяльності.

За результатами дослідження можна сказати, що у студен-

тів-психологів 1-го курсу домінує середній (50%) та низький (33%) рівні прагнення реалізувати себе в різних видах навчально-професійної діяльності. У студентів 3-го курсу переважає високий (61%) та середній (26%) рівні самоактуалізації в конкретних освітніх ситуаціях. Отримані показники свідчать про те, що студенти 3-го курсу в найбільш повній мірі проявляють активність, свої здібності в таких освітніх ситуаціях, як ««Я» взагалі» (76%), «у процесі навчальної діяльності» (70%), «у процесі громадської діяльності» (59%), «у процесі культурно-масової діяльності» (59%), «у спортивній діяльності» (53%) і отримують від цього задоволення, прагнуть до успіхів в справах і домагаються їх. Дещо менший відсоток студентів-психологів 3-го курсу (47%) проявляють себе на високому рівні у процесі науково-дослідної діяльності. Нажаль, більшість студентів-психологів 1-го курсу, навпаки, переживають пригніченість, напругу в такій освітній ситуації, як «Я у процесі навчальної діяльності» (52%). Лише (17%) студентів-психологів 1-го курсу виявляють високий рівень самоактуалізації, поведуть себе природно та невимушено в ситуаціях «Я взагалі», «у процесі громадської діяльності» та «у спортивній діяльності».

Отже, прагнення особистості до зростання, розвитку, досягнень, самовдосконалення, тобто самоактуалізації, необхідно цілеспрямовано розвивати на етапі професійного навчання. Реалізуючи свої здібності, свій особистісний потенціал, студент здійснює безперервний рух до самоактуалізації – єдності професійного та особистісного зростання. Тому головним завданням вищої освіти має стати створення умов, що сприяють розкриттю істинного «Я» студента, його природного потенціалу, актуалізації прагнення до зростання та розвитку протягом всього навчання у ВНЗ. Логічним є припущення, що саме особистісно-орієнтоване навчання може сприяти самоактуалізації особистості студента. Сутність особистісно-орієнтованого навчання, принциповими позиціями якого є гуманізація педагогічного процесу, шанобливе ставлення до особистості студента як суб'єкта пізнання, спілкування, соціальної творчості, вимагає виявлення та розвитку потенційних можливостей кожного студента, створення умов для прояву його самобутності, збільшення вияву свободи волі учасників педагогічного процесу.

Перспективи подальшого дослідження ми вбачаємо у проведенні порівняльного аналізу ситуативної самоактуалізації студентів різного напрямку навчання і виокремленні психолого-педагогічних детермінант даного процесу.

Список використаних джерел:

1. Дубовицкая Т.Д. Методика диагностики ситуативной самоактуализации личности: контекстный подход / Т.Д. Дубовицкая // Психологический журнал. – 2005. – №5. – С. 70-78.
2. Максименко С.Д. Психологія особистості: Підручник / С.Д. Максименко, К.С. Максименко, М.В. Папуча. – К.: ТОВ «КММ», 2007. – 296 с.
3. Татенко В.А. Психологические стратегии и технологии актуализации субъективного потенциала человека / В.А. Татенко // Психологія на перетині тисячоліть: Матеріали П'ятих Костюківських читань (1999 р.). В 3-х т. – К., 1999. – Т.3. – С. 308.
4. Шевеленкова Т.Д. Исследование личностного способа существования человека в мире / Опыт гуманистического направления в зарубежной психологии / Т.Д. Шевеленкова // Психология личности в условиях социальных изменений. – М., 1993. – С. 21-36.
5. Maslow A.H. The farther reaches of human nature. – New York: Viking Press, 1971. – 281 p.
6. Maslow A.H. Toward a psychology of being (2nd ed.). – New York: Van Nostrand Reinholdb co. Cop. – 1968. – 240 p.

Transliteration of References:

1. Dubovitskaia Methodology of diagnostics of situation самоактуализации of personality : context approach / T.D. Dubovitskaia // Psihologicheskij žurnal . – 2005. – №5. – P. 70-78.
2. Maksymenko S.D. Psychologia osobystosti: Pidruchnyk / S.D. Maksymenko, K.S. Maksymenko, M.V. Papucha. – Kyiv, "KMM" LLC, 2007. – 296 p.
3. Tatenko V.A. Psychologicheskiye strategii i technologii actualizatsii subyektivnogo potentsyala / V.A. Tatenko // Psychologia na peretyni tysiacholit: Materialy Piatyh Kostiukivskyh chytan. 1999 in 3 volumes. Kyiv, 1999. – Volume 3. – P. 308.
4. Shevelenkova T.D. Issledovanie lichnosnogo sposoba suschestvovania cheloveka v mire / Opyt humanisticheskogo napravlenia v zarubezhnoy psihologii / T.D. Shevelenkova // Psychologia lichnosti v usloviah sotsyalnyh izmemeniy. – Moscow, 1993. – P. 21-36.
5. Maslow A.H. The farther reaches of human nature. – New York: Viking Press, 1971. – 281 p.
6. Maslow A.H. Toward a psychology of being (2nd ed.). – New York: Van Nostrand Reinholdb co. Cop. – 1968. – 240 p.

Автор

Наталія Старинська
кандидат психологічних наук, доцент,
кафедра практичної психології
Інституту людини
Київського університету
імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна
E-mail: starinskayan.v@mail.ru

Анотації

НАТАЛІЯ СТАРИНСЬКА. Особливості ситуативної самоактуалізації студентів-психологів під час навчально-професійної діяльності у ВНЗ. У статті розглядаються результати порівняльного аналізу ситуативної самоактуалізації студентів психологів у різних видах навчально-професійної діяльності; розкрито сутність поняття «самоактуалізація»; визначено значні відмінності показників «потреби в досягненнях» студентів-психологів першого та третього курсів; розкривається сутність особистісно-орієнтованого навчання у ВНЗ.

Ключові слова: самоактуалізація, ситуативна самоактуалізація, навчально-професійна діяльність, студенти-психологи, особистісно-орієнтоване навчання.

НАТАЛІЯ СТАРИНСЬКА. Особенности ситуативной самоактуализации студентов-психологов во время учебно-профессиональной деятельности в ВУЗе. В статье рассматриваются результаты сравнительного анализа ситуативной самоактуализации студентов психологов в различных видах учебно-профессиональной деятельности; раскрыта сущность понятия «самоактуализация»; определены значительные различия показателей «потребности в достижениях» студентов-психологов первого и третьего курсов; раскрывается сущность личностно-ориентированного обучения в вузе.

Ключевые слова: самоактуализация, ситуативная самоактуализация, учебно-профессиональная деятельность, студенты-психологи, личностно-ориентированное обучение.

NATALIA STARINSKAIA. Peculiarities of situational self-actualization of psychology students during educational and professional activity in Higher Education Institution. *The article considers the results of situational self-actualization of psychology students in different types of educational and professional activity comparative analysis; the nature of "self-actualization" concept is revealed; significant differences of "need for achievements" indicators of first and second year psychology students are defined; the nature of student-centered education in Higher Education Institution is developed.*

Key words: *self-actualization, situational self-actualization, educational and professional activity, psychology students, student-centered education.*